

מדת בדת

שיעור חזק חיוני בדרך קצרה

לע"נ הגאון רבי זלמן בן רבי טוביה רוטברג זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 233 פרשת במדבר תשפ"ד

בבא מציעא קב-קח

אף בסאה אחרונה ואם אמר כור בל' סאה בסלע אני מוכר לך קנה ראשון ראשון ראשון שמשך, ויש לומר ששם סובר שמואל שקנה ראשון ראשון בגלל שהוא כבר תפס וגם כאן אומרים שהולכים אחר חזקת הקרקע או המעות.

ר"נ סובר שהקרקע עומדת בחזקת בעליה ולכאורה ר"נ מחדש שהולכים אחר לשון אחרון וא"כ זה כדעת רב, ויש לומר שר"נ סבר שהולכים אחר החזקה גם אם אמר תחילה דינר לחודש י"ב לשנה.

שאלו את ר' ינאי באופן שאמר השוכר שלמתי את השכירות והמשכיר אומר לא שלמת מי יביא ראיה, אך לכאורה אם מדובר בתוך הזמן שנינו וכן לאחר הזמן שנינו לגבי פדיון הבן שאם מת האב בתוך ל' יום בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה ולאחר ל' בחזקת שנפדה עד שיביא ראיה שלא נפדה, ויש לומר ששאלתם היתה ביום שנגמר השכירות האם אדם עשוי לפרוע ביום הזה או לא,

דף קג ר' יוחנן אמר ששנינו שכיר בזמנו נשבע ונוטל ומשמע שדוקא בשכיר תקנו שבועה כי בעה"ב טרוד בפועליו אך בכל מקום נאמן השוכר בשבועה.

רבא אומר בשם ר"נ שאם אדם השכיר לחבירו בית לעשר שנים וכתב שטר על כך נאמן המשכיר לומר כבר גרת חמש שנים, ורב אחא מדפתי הקשה שא"כ אדם שהלוה בשטר הלווה נאמן לומר פרעתי חציו, אמר רבינא ששטר הלוואה עומד לגבייה ואם היה פורעו היה צריך לכתוב בשטר או לכתוב עליו שובר אך כאן הוא אומר שמה שכתב שטר שכירות הוא כדי שלא יחזיק בביתו.

ר"נ אומר שאדם ששאל חפץ בטובו כל עוד הוא ראוי למלאכה יכול לשאול אותו תמיד, ורב מרי בן בת שמואל אומר שזה רק כשעשה קנין, ומר בר רב אשי מוסיף שגם כשנשבר יחזיר לו את השברים.

רבא אומר שמי ששאל מחבירו מעדר לעדור בפרדסו יכול לעדור בכל פרדסיו וגם כשישבר יחזיר לו את הקת.

רב פפא אומר שמי שאמר לחבירו השאילני בור זו ונפלה אין המשאיל צריך לבנותה לו ואם שאל בור ונפלה יחפור בור אחרת בקרקע שלו עד שימצא מים וכל זה כשעשה קנין מתחילה.

משנה מי שהשכיר בית לחבירו ונפל יעמיד לו בית ואם היה קטן לא יעשנו גדול ואם היה גדול לא יעשנו קטן היה לו בית אחד לא יעשה לו שנים היו שנים לא יעשה אחד ולא יפחות או יוסיף חלונות אלא מדעת שניהם. **גמרא** לכאורה אם מדובר שאמר לו בית זה א"כ כשנפל הוא לא חייב ואם מדובר שאמר לו בית סתם מדוע בהיה אחד לא יעשנו שנים או שהיה קטן מדוע לא יעשנו גדול, ור"ל מבאר שאמר לו בית שאני משכיר לך מדת ארכו הוא כך וכך אך לפ"ז קשה מה החידוש, ור"ל מבאר שאמר לו בית כזה אני משכיר לך, ועדיין קשה מה החידוש י"ל שמדובר שהוא עומד על שפת הנהר והיינו אומרים שכזה הכוונה גם על הנהר, קמ"ל שלא.

פרק המקבל

משנה מי שקיבל שדה באריסות או חכירה מקום שהמנהג הוא לקצור יקצור לעקור יעקור לחרוש אחריו יחרוש הכל כמנהג המדינה, וכמו שחולקים בתבואה כך יחלקו בתבן וקש, וכמו שחולקים ביין כך יחלקו בזמורות, **עמוד ב'** ובקנים ושניהם מספקים את הקנים שמעמידים את הגפנים. **גמרא** שנו בברייתא שבמקום שנהגו לקצור אסור לו לעקור ואם נהגו לעקור אסור לו לקצור ושניהם מעכבים זה על זה, ולכן בנהגו לקצור לא יעקור כי השני אומר שנח לו שישאר תבן בקרקע והשני אומר איני יכול, ובנהגו לעקור לא יקצור שהשני אומר שנח לו שהקרקע תהיה נקיה והשני אומר אני רוצה בתבן, אך לפ"ז מדוע ממשיכה הברייתא שניהם מעכבים זה על זה, יש לומר שהברייתא אומרת שהטעם שבנהגו לקצור לא יעקור ונהגו לעקור לא יקצור כי שניהם מעכבים זה על זה.

יש להקשות מה החידוש בנהגו לחרוש, יש לומר שמדובר במקום שלא מנכשים והוא ניכש והיינו אומרים שהוא יטען שהוא ניכש כדי לא לחרוש, קמ"ל שהוא היה צריך לפרש לו.

דף קב שנו בברייתא שמי שמשכיר בית לחבירו השוכר עושה מזוזה וכשהוא יוצא לא יקחנה בידיו אך מנכרי יטול ויצא, והיה מעשה באחד שנטלה ויצא וקבר אשתו ובניו, ולכאורה המעשה סותר, ורב ששת מבאר שהמעשה הולך על ישראל.

שנו בברייתא שהזבל של המשכיר ויש לשוכר רק בזבל של תנור וכיריים, יש להתבונן שאם מדובר שהחצר שכורה לשוכר וגם השוורים שלו מדוע בעה"ב זוכה בזבל, ואם מדובר שהחצר אינה שכורה לשוכר והשוורים של המשכיר מדוע שהזבל יהיה שלו, יש לומר שמדובר שהחצר של המשכיר ועמדו שם שוורים מבחורץ, וזה ראיה לדברי ר' יוסי בר' חנינא שחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, אך קשה ששנינו שאם אמר כל מציאות שיבאו לתוכו היום תקנה לי חצירי לא קנתה לו, ולכאורה לדעת ר' יוסי יהיה קנין גם שלא מדעתו, ויש לומר שמדובר בחצר שאינה משתמרת, אך קשה שכתוב בספיא שאם יצא שם מציאה בעיר דבריו קיימים ואם מדובר שהחצר אינה משתמרת מה מועיל שיצא שם מציאה בעיר, וי"ל שכיון שיצא שם מציאה כולם בדלים מחצירו והיא כחצר המשתמרת, ויש להקשות מברייתא שזבל שיוצא מתנור וכיריים ומה שקלט מהאוויר הוא שלו ומה שברפת והחצר הוא של בעה"ב, ואם חצירו קונה שלא מדעתו מדוע מה שקלט מהאוויר הוא שלו הרי זה הגיע לאויר החצר, ואביי מבאר שמדובר שהדביק כלי בשולי פרה, ורבא אומר שאויר שאין סופו לנוח אינו כמונח, אך קשה שרובא עצמו הסתפק בזרק ארנק מפתח זה ויצא מפתח אחר אם אויר שאין סופו לנוח הוא כמונח, ויש לומר ששם אין כלל הפסק אך כאן יש הפסק כלי, אך קשה מדוע כתוב רפת וחצר ומספיק לכתוב דבר אחד שהוא רשותו, ורב אשי מוכיח מכאן שמי שמשכיר חצירו סתם לא השכיר רפת שבה, יש להקשות ממה ששנינו שיוני שובך ויוני עלייה חייבות בשילוח הקן ויש בהם איסור גזל מפני דרכי שלום, ולר' יוסי איך חייבות בשילוח הרי נאמר כי **יקרא** פרט למזומן, ורבא מבאר שמתחייב בשילוח ביציאת רוב הביצה והקנין הוא רק כשנופלת לחצירו ומה שכתוב חייב בשילוח זה קודם שהגיע לחצר ומה שכתוב אסורות משום גזל זה לענין האם, וללישנא בתרא בביצים יש גזל שאחר שיצא רוב הביצה הוא התכוון ליזכות בה, אך לדברי רב יהודה בשם רב שאסור לזכות בביצים קודם שהאם רבצה עליהם שכתוב **שלח תשלח את האם ואח"כ ואת הבנים תקח לך** א"כ יש לבאר שהביצה נפלה לחצירו והחצר לא קנתה שהיא קונה רק כשבעליה יכול לזכות ואם הוא אינו יכול לזכות החצר לא קנתה, אך לפ"ז קשה מדוע זה גזל רק מפני דרכי שלום הרי אם הוא שילח את האם הוא זכה בביצים וזה גזל גמור ואם לא שילח עדיין הרי הוא מחוייב לשלח, ויש לומר שמדובר בקטן שאינו בר שילוח אך לפ"ז גם אין דרכי שלום וצ"ל שאביו של הקטן מחזיר לו מפני דרכי שלום.

משנה מי שהשכיר בית לחבירו לשנה והשנה התעברה השוכר הרויח ואם השכיר לו לפי חודשים חודש העיבור הוא של המשכיר, והיה מעשה בציפורי שאחד שכר מחבירו מרחץ לשנה ב"ב זהובים לפי דינר לחדש **עמוד ב'** ואמרו רשב"ג ור' יוסי שיחלקו את חדש העיבור. **גמרא** לכאורה המעשה סותר את הרישא, יש לומר שחסר במשנה ויש להוסיף שאם אמר ב"ב זהובים לשנה מדינר לחדש יחלקו את העיבור והיה מעשה בשוכר מרחץ שאמר כך ואמרו רשב"ג ור' יוסי שיחלקו את חודש העיבור, ורב אומר שהוא היה אומר שזה הולך למשכיר ולכאורה כוונת רב שהולכים לפי הלשון האחרון, ויש להקשות שרב הונא אמר בשם רב שאם אמר אחד לחבירו חפץ זה שוה איסתירא מאה מעה המחיר הוא מאה ואם אמר מאה מעה איסתירא המחיר הוא אסתירא שהולכים אחר הלשון האחרון שאמר, ויש לומר ששם אמר רב כי מה שאמר בסוף הוא פירוש לדבריו סלע גדול שהוא ק' פרוטות, קמ"ל שגם לגבי י"ב לשנה דינר לחודש גם הולכים אחר הסוף.

שמואל מבאר במשנה שהוא בא באמצע החדש אך אם בא בתחילת חודש העיבור המשכיר מקבל ואם בא בסוף החודש השוכר אינו משלם, אך קשה שגם שמואל מודה שתופסים את הלשון האחרון שרב ושמואל אמרו שאם אמר כור בשלושים אני מוכר לך יכול לחזור בו

מה שכתוב הכל כמנהג המדינה בא לחדש כדברי הברייתא שבמקום שנהגו להשכיר אילנות על גב הקרקע ישכירו ובמקום שנהגו שלא להשכיר לא ישכירו, ולכאורה במקום שנהגו להשכיר זה פשוט, יש לומר שמדובר שבמקום נהגו לתת שני שלישי לאריס והוא נתן לו בג' רבעים והיינו אומרים שבעה"ב יטען שהפחתתי ממה שאני נוטל כדי שלא תקבל באילנות, קמ"ל שהוא היה צריך לפרש לו.

לכאורה קשה מה החידוש במקום שנהגו שלא להשכיר, יש לומר שמדובר במקום שכולם מקבלים ג' רבעים והאריס הפחית לו לקבל רק ב' שלישי, והיינו אומרים שאומר האריס הוספתי לך על דעת שאקבל באילנות, קמ"ל שלא כי היה צריך לפרש לו.

אמר רב יוסף שבבבל נהגו לא לתת תבן לאריס והנ"מ היא שאם יש אדם שנותן תבן לאריס זה רק עין יפה ואין ללמוד ממנו.

עוד אמר רב יוסף שבמקום שנהגו להניח עפר סביב השדה בכורה ותוספת ועוד הרכבה נוספת או ששמים קנים על גבול השדה זה משל בעה"ב, אך הקנים עצמם הם של האריס והכלל הוא שדבר שהוא עיקר שמירה זה חובת בעה"ב אך שמירה יתירה יעשה רק האריס.

עוד אמר רב יוסף שהמעדר והקרדום והדלי או הנודות הם משל בעה"ב והאריס עושה את החריצים שמביאים מים מהנהר לשדות.

מה ששינונו במשנה חולקים בקנים פירשו אצל ר' ינאי שמדובר בקנים המחולקים שמעמידים את הגפנים, והמשנה ממשיכה לפרש מדוע חולקים שניהם בקנים כיוון ששניהם סיפקו את הקנים.

משנה מי שקיבל מחבירו שדה בית השלחין או בית האילן ויבש המעיין או נקצץ האילן הוא מנכה מהחכירה ואם אמר לו החכר לי שדה בית השלחין או בית האילן זה אם יבש המעיין או נקצץ האילן מנכה מהחכירה. **גמרא** יש להתבונן אם מדובר שיבש הנהר הגדול מדוע לא ינכה מהחכירה הרי הוא יכול לטעון שזה מכת מדינה, ורב פפא מבאר שמדובר שיבש הנהר הקטן.

דף קד והוא אומר שהוא יכול להשקות עם דליים.

רב פפא אומר שהמשניות הנ"ל מדברות בין בחכירה בין בקבלנות ומהמשנה הזו ואילך חלק מדובר רק בחכירה וחלק מדובר רק בקבלנות.

יש להקשות בהתנה עמו חכור לי שדה זו ויבש מדוע ינכה הרי יכול לטעון לו מכרתי לך רק קרקע ששמה בית השלחין או בית האילן, כמו ששינונו שהאומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך אף שאין בו אלא לתך קנה כי מכר לו שם בית כור ודוקא כשנקרא בית כור, וכן אם אמר לו כרם אני מוכר לך קנה גם כשאין בו גפנים כי מכר לו שם כרם ודוקא כשנקרא כרם, וכן אם אמר לו פרדס אני מוכר לך קנה גם אם אין שם רימונים כי מכר לו שם פרדס ודוקא כשנקרא פרדס, שמואל מתרץ שכשאמר המחכיר לחוכר כוונתו רק לשם בעלמא אך אם אמר החוכר למחכיר הוא מקפיד שיהיה בפועל, ורבינא אומר שבכל מקרה מדובר שאמר המחכיר לחוכר ובמשנה כתוב זה וכשהוא בתוכה מדוע הוא אומר לו בית השלחין זה א"כ כוונתו בדוקא כמו שהיא עכשיו.

משנה מי שקיבל שדה מחבירו והמקבל הובירה שמים כמה היתה ראויה לעשות והוא משלם לבעה"ב שכך כתב לו אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא. **גמרא** ר"מ דרש את הפסוק לפי הלשון של ההדיוטות ששינונו שר"מ אמר אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא, וכן ר' יהודה דרש לשון הדיוט שאדם מביא קרבן עשיר של אשתו וכן את כל קרבנותיה שכך כתב לה אחריות דאית לך עלי מקדמת דנא, וכן דרש הלל שהיה מעשה באנשי אלכסנדריה שקדשו את נשותיהם וכשנכנסו לחופה חטפו אותן מהם ואמר הלל הביאו לי כתובת אמן ומצא שכתוב בהן לכשתכנסו לחופה היי לי לאשה ולכן לא עשו את בניהם ממזרים, וכן דרש ר' יהושע בן קרחה שמי שמלוה לחבירו לא יקח משכון יותר מהחוב שכך כתב לו תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי שהתשלום הוא מהמשכון ורק כשכתב לו כך ואם לא לא קנה, אך קשה שבכל מקרה קנה כמו שאמר ר' יוחנן שאם משכנו והשיב לו את המשכון ומת יכול לקחתו מבניו **עמוד ב** יש לומר שהכתב מועיל כשהמשכון שוה פחות מהחוב, ר' יוסי גם דרש בלשון הדיוט שהוא אמר שמקום שנהגו לעשות כתובה הבעל גובה כמלוה ואם נהגו לכפול בשווי יגבה הבעל רק מחצה ממה שכתוב, ונהרבלאי גבו שלישי, ואמימר הגבה את השבח ואמר לו רבינא ששינונו שאם נהגו לכפול יגבה מחצה, יש לחלק ששם מדובר שלא קנו ממנו ואמימר דיבר כשקנו ממנו.

רבינא שיבח וכתב לבתו אמרו לו שיעשו קנין אמר רבינא אם תקנו לא אכתוב כפול ואם אכתוב כפול לא אקנה.

אדם אחד אמר שיכתבו לבתו ד' מאות זוז ושלח רב אחא בר אויא האם כוונתו ד' מאות שיכתבו ח' מאות או ד' מאות שזה הכל ובאמת כוונתו לב' מאות, אמר רב אשי שנראה שאם אמר תנו ד' מאות כוונתו לכתוב ח' מאות ואם אמר כתבו ד' מאות כוונתו למאתיים, וללישנא בתרא אמר רב אשי שנראה אם אמר לכתובתה כוונתו ד' מאות שהם ח' מאות, ואם אמר לכתובתה כוונתו ד' מאות שהם מאתיים, להלכה בין שאמר בכתובתה בין שאמר לכתובתה כוונתו למאתיים אלא א"כ אמר תנו לה ד' מאות בסתמא.

אדם אחד קיבל קרקע ואמר לו אם אוביר אשלם לך אלף זוז ואוביר שלישי, נהרדעי אמרו שיתן לו ג' מאות ושלושים ושלוש ושלישי, ורבא סובר שזה אסמכתא שאינה קונה, ומה שכתוב במשנה אם אוביר אשלם במיטבא כי אינו מגזים וכאן שאמר דברים יתרים א"כ זה סתם גוזמא.

אדם אחד קיבל קרקע לגדל שומשומים וזרע חיטים כמו הכמות של שומשומים וסבר רב כהנא שיוסיף לו את מה שהקרקע מכחישה יותר מחיטים, אמר לו רב אשי שאומרים העולם עדיף שתוכחש הקרקע ולא בעליה.

אדם אחד קיבל קרקע לזרוע שומשומים וזרע חיטים ועשתה יותר משומשומים סבר רבינא שיוסיף לו את השבח שיש יותר בחיטים אמר לו רבינא וכי רק הוא השביח ולא הקרקע. **נהרדעי** אומרים שאם מתנה בסחורה לעשות עסק חציה כמלוה וחציה בפקדון ועשו חכמים תקנה שנח ללוה וגם למלוה, וכיון שחציה מלוה הוא יכול לשתות בזה שיכר, ורבינא אומר כיוון שזה נקרא עסק הוא אומר לו נתתי לך לעסק ולא כדי לשתות בזה שיכר, רב אידי בר אבין אומר שאם המלוה מת זה נעשה מיטלטלין אצל בניו, ורבא אומר שלכן זה נקרא עסק כדי שלא יעשה כמיטלטלין אצל בניו.

רבא אומר שאם עושה עסק אחד עם שני שטרות מפסיד המלוה כיון שגם אם מפסיד בשטר אחד הוא יקבל בשטר השני יותר.

דף קה ואם עשה שני עסקים בשטר אחד מפסיד הלוח כיון שמה שהוא מרויח באחד הוא צריך לקזז עם ההפסד בעסק השני.

עוד אמר רבא שאם אחד קיבל עסק מחבירו והוא הפסיד וטרח ומילאו ולא הודיע לו אינו יכול לומר לו שיתחלק עמו בהפסד כי הוא אומר לו שלכן טרחת למלאות כדי שלא יקראו לך מפסיד עסקים.

עוד אמר רבא שאם שנים עשו עסק בשותפות והרויחו ואחד אמר לחבירו בא נחלק את הרווח והשני אומר חכה עד שנרויח יותר הוא יכול לעכב ולא יחלקו עד הזמן, ואם אמר לו השני חלוק לי רק את הרווח אומר לו השני שהרווח משועבד לקרן ואם אמר לו תן לי חצי רווח וחצי קרן יאמר לו שהעסק משועבד לכל חלקיו, ואם אמר לו נחלק את הרווח והקרן ואת מה שהפסדת אתחלק עמך טוען לו השני שמזל של שניים הוא טוב יותר.

משנה מי שקיבל מחבירו ולא רצה לנכש ואומר לו מה אכפת לך אני אתן לך את חכירך לא שומעים לו שאומר בעה"ב שכשתחזור אלי היא תעלה עשבים. **גמרא** גם אם יטען החוכר אחרוש אח"כ טוען בעה"ב שהוא רוצה חיטים מעולים ואם אומר לו אקנה לך מהשוק טוען בעה"ב רוצה אני מחיטים של הקרקע שלי, ואם אומר לו אנכש לך שיעור מנתך טוען לו בעה"ב שהוא מוציא שם רע על שדהו, אך קשה שבמשנה שינונו טעם אחר שמעלה לו עשבים יש לומר שהזרעים שנפלו נפלו ויזיקו לו אח"כ.

משנה מי שקיבל שדה מחבירו והיא לא עשתה אם יש בה כדי להעמיד כרי חייב לטפל בה, ור' יהודה אומר שאין קצבה בכרי אלא השיעור הוא אם יש בה כדי נפילה לזריעת שנה הבאה. **גמרא** שנו בברייתא שאם קיבל שדה מחבירו ולא עשתה אם יש בה כדי להעמיד כרי חייב לטפל בה שכך כותב לו אני אעמיד ואחרוש ואזרע ואקצור ואעמור ואדוש ואזרה ואעמיד לפניך כרי ותיטול חצי וגם אני אטול חצי בעמלי ובהוצאותי, ור' יוסי בר' חנינא אומר שהשיעור של העמדת כרי הוא כדי שתעמוד בה הרחת והסתפקו ברכת שהחוד יוצא מצד לצד, יש להוכיח ממה שאמר ר' אבהו בשם ר' יוסי בר' חנינא שזה בשיעור שאין הכונס של הרחת רואה את פני החמה.

לוי אומר שהשיעור הוא ג' סאין ואצל ר' ינאי אמרו ב' סאין ור"ל אומר ששיעור סאתיים הוא חוץ מההוצאה.

שינונו בעוקצין שפריצי זיתים וענבים לב"ש טמא ולב"ה טהור, ורב הונא מפרש שפריצים הכוונה לרשעי זיתים שאינם מתבשלים ורב יוסף למד מהפסוק **פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו**, ור"נ בר יצחק למד מהפסוק **והוליד בן פריץ שופך דם**, ור"א אומר שהשיעור של

פריצי זיתים ד' קבים לקורה ואצל ר' ינאי אמרו ב' סאים לקורה ולא נחלקו אלא במקומו של ר'א מכניסים כור אחד לשק גדול ובמקומו של ר' ינאי מכניסים ג' כורים.

עמוד ב שנו בברייתא שאם זב וטהור עלו לאילן או ענף שכוחו רע טמא, וביארו אצל ר' ינאי שאילן שכוחו רע הכוונה שאין בעיקר העץ לחקוק כשיעור רובע הקב וסוכה שכוחה רע ביאר ר'ל שהאוחז בה טומנה בכף ידו.

שנינו באהלות שמי שהולך בבית הפרס על אבנים שיכול להסיטם על אדם או בהמה שכוחם רע טמא, וביאר ר'ל שאדם שכוחו רע הכוונה שרוכב עליו וברכיו נוקשות ובהמה שכוחה רע ביארו אצל ר' ינאי שכשורוכבים עליה היא מטילה גללים.

אמרו אצל ר' ינאי שהשיעור לתפילה ותפילין הם ד' קבים ותפילה הכוונה שהנושא משא פחות מד' קבין יפשיל לאחוריו ויתפלל אך מד' קבין ויותר ניח על הקרקע ויתפלל, ולענין תפילין אם היה משא ד' קבין על ראשו והתפילין רוצצות אסור ואם אינן רוצצות מותר.

ר' חייא שנה שהמוציא זבל על ראשו ויש תפילין בראשו לא יסלקם לצדדים ולא יקשרם במתניו כי זה מנהג ביזיון אך יכול לקשרם בזרועו במקום תפילין, ובשם ר' שילא אמרו שגם משא של מטפחת תפילין אסור שיהיה בראשו כשיש עליו תפילין, ואמר אביי שהוא כשיעור רבע של רביע ליטרא של פומבדיתא.

ר' יהודה סובר שהקצבה בכרי הוא כדי נפילה ור' אמי אמר בשם ר' יוחנן ששיעור זה הוא ד' סאים לכל כור ור' אמי עצמו אומר ח' סאים לכור, וזקן אחד הסביר לרב חמא בר רבה בר אבוה שבימי ר' יוחנן הקרקע היתה שמינה והוציאה כור מד' סאים ובימי ר' אמי הקרקע היתה כחושה והוציאה כור מח' סאים.

שנינו בפאה שרוח שפזרה את העומרים אומדים כמה לקט היתה ראויה לעשות ונותן לעניים, ורשב"ג סובר שנותן להם כדי נפילה ורב דימי אמר בשם ר'א או ר' יוחנן שהשיעור הוא ד' קבים לכור, והסתפק ר' ירמיה אם הכוונה לכור זרע או כור תבואה, ועוד ספק האם הכוונה לזריעת יד או ע"י שוורים, ויש להוכיח מדברי רבין בשם ר'א או שר' יוחנן אמר ד' קבים לכור זרע אך עדיין יש ספק אם הכוונה לזריעת יד או של שוורים ונשאר בתיקו.

משנה מי שקיבל שדה מחבירו ואכלה חגב או שנשדפה אם זה מכת מדינה ינכה מהחכירה וכשזה לא מכת מדינה לא ינכה, ור' יהודה סובר שאם קבלה במעות בכל מקרה לא ינכה. **גמרא** רב יהודה מבאר שמכת מדינה היא שהיה שדפון ברוב הבקעה, ועולא מבאר שנשדפו ד' שדות מד' רוחות השדה, ועולא אמר שבא"י התספקו במקרה שנשדף תלם אחד על פני כולה או במקרה שנשאר תלם על פני כולה שלא נשדף או במקרה שיש בור שמפסיק או במקרה שהשדות סביב היו זרועות לשחת ולא נשדפו,

דף קו וכן הסתפקו במקרה שיש זרע אחר שלא נשדף וכן במקרה שהיה חיטים לגבי שעורים אם זה נקרא כזרע אחר, וכן במקרה שלכל העולם נשדף ושלו לקה בירקון או שלכל העולם בירקון ושלו בשדפון ונשארו בתיקו.

במקרה שאמר בעה"ב זרע חיטים והחוכר זרע שעורים ונשדפו רוב שדות הבקעה יש להסתפק שאומר לו גם אילו זרעתי חיטים היה שדפון או שטוען בעה"ב אם היית זרע חיטים היה מתקיים בי **ותגזר** **אומר ויקם לך**, ומסתבר שהוא אומר לו אם היית זרע חיטים היה מתקיים **ותגזר** **אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור**.

במקרה שנשדפו כל שדותיו של המחכיר וגם השדה שהחכיר ולא נשדפו רוב שדות הבקעה יש להסתפק האם נאמר שלא ינכה כי לא נשדפו כל שדות הבקעה או שיתען החוכר שהשדפון מגיע בגללך שהרי זה קרה רק בשדותיך, יש לומר שטוען המחכיר שאם זה קרה בגללי היה נשאר לי קצת כמו שכתוב כי **נשארו מעט מהרבה**.

במקרה שנשדפו כל שדותיו של החוכר וגם רוב שדות הבקעה יש להסתפק אם אומרים שנשדף רוב הבקעה וינכה לו או שיתען בעה"ב שזה מגיע בגללך כיון שזה קרה בכל שדותיך, ולכאורה יש לומר שזה בגלל החוכר שהרי זה קרה בכל שדותיו ואין לומר כדלעיל שהיה מתקיים כי **נשארו מעט מהרבה** שאומר בעה"ב אם היה ראוי להשאר לך היה נשאר מהשדות שלך.

יש להקשות ששנינו בערכין שאם היתה שנת שדפון או ירקון או שביעית או שהיו שנים כשני אליהו לא עולה ממנין שני יובל ולכאורה כמו שבשני אליהו לא היה תבואה כלל כך לגבי שדפון וירקון מדובר שאין כלל תבואה, ואם יש תבואה זה יעלה בשני יובל ולא אומרים

שזה מכת מדינה, מבאר ר"נ בר יצחק שכתוב בפסוק **במספר שני תבואות ימכר לך** היינו שנים שיש תבואה בעולם, ורב אשי מקשה שא"כ שביעית תעלה מהמנין שהרי יש תבואה בחו"ל אמר לו רב כהנא שביעית זה הפקעה של המלך וזה לא נקרא לגבי ישראל שני תבואה, והקשה מר זוטרא בר רב מרי שא"כ שביעית לא תעלה לו מהגירוע ובכ"ז שנו בערכין שמגרע לו סלע ופונדיון לשנה וזה כולל שמיטות, אמר רבינא שגם שנת שביעית ראויה לו לשטיחת פירות.

שמואל אומר שמשנתינו מדברת כשזרעה וצמחה ואכלה חגב אך אם לא זרעה כלל לא מנכה לו כי הוא טוען לו שאם היה זורעה היה מתקיים בו **לא יבושו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו**, ורב ששת מקשה ששנינו שרועה שהניח עדרו ובא לעיר ובא זאב וטרף או ארי ודרס לא אומרים שאילו היה שם היה מציל אלא אומדים אותו שאם יכל להציל הוא חייב ואם לא הוא פטור, ולכאורה יטען לו שאם היה שם היה מתקיים כי **גם את הארי ואת הדב הכה עבדך**, יש לומר שטוען השומר שאם היה ראוי להתרחש נס זה היה קורה גם לולא הייתי שם כמו בעיזי ר' חנינא בן דוסא שהביאו דובים בקרניהם, אך קשה שיטען לו שאני ראוי לנס קטן ולא לנס גדול.

עמוד ב יש ברייתא שבאכלה חגב או נשדפה יזרע פעם ראשונה ושניה אך לא יזרע פעם שלישית, ויש ברייתא שזרעה גם שלישית אך לא רביעית, וזה תלוי במחלוקת רבי ורשב"ג שלרבי חזקה זה בשני פעמים ולרשב"ג חזקה היא בג' פעמים.

ר"ל אומר שמנכה רק בזרעה וצמחה ואכלה חגב אך אם זרע ולא צמחה טוען בעה"ב שהיה לו לזרוע שוב כל ימי הזרע, ואמר רב פפא שהשיעור הוא עד שיחזור הפועלים מהמדבר ומזל כימה על ראשם והיינו בחדש אדר, אך קשה מברייתא שרשב"ג אמר בשם ר"מ וכן אמר ר"ש בן מנסיא שחצי תשרי מרחשון וכסלו זה ימי זרע, חצי כסלו וטבת וחצי שבט חורף, חצי שבט אדר וחצי ניסן קור, חצי ניסן אייר וחצי סיוון קציר, חצי סיוון ותמוז וחצי אב קיץ, חצי אב וחצי אלול וחצי תשרי חום, ור' יהודה מנה מתשרי ור"ש מנה מחשוון ור"ש הוא המיקל מכולם, וא"כ אין זרע יותר מסוף כסלו, ויש לומר שר"ל דיבר על דברים שנזרעים מאוחר והיינו שעורים וקטניות.

אדם אחד קיבל שדה לזרוע שום על שפת נהר מלכא סבא במעות והנהר נסתם ורבה אמר שזה לא מצוי שנסתם הנהר הזה וא"כ זה מכת מדינה וא"כ ינכו לו, אמרו לו התלמידים הרי שנינו שלר' יהודה בקיבל במעות לא מנכים, אמר רבא שאין מי שחשש לדעת ר' יהודה בזה.

משנה מי שקיבל שדה מחבירו בעשרה כור לשנה ולקחה נותן לו מתוכה ואם היו חיטיה יפות לא יאמר לו אביא לך מהשוק אלא יתן לו מתוכה. **גמרא** אדם אחד קיבל שדה לשחת עבור כור שעורים ועשתה שחת וזרע שעורים ולקו השעורים שלח רב חביבא מסורא שעל פרת לרבינא מה הדין בזה האם זה כלקחה שנותן לו מתוכה או לא, אמר לו רבא שבמשנה לא עשתה הקרקע שליחותה אך כאן היא עשתה שחת. **אדם אחד** קיבל פרס עבור עשר חביות יין והחמיץ היין וסבר רב כהנא שזה כמו משנתינו שלקחה נותן לו מתוכה, אמר לו רב אשי שבמשנה לא עשתה הקרקע שליחותה אך כאן היא עשתה את שליחותה, ורב אשי מודה בענבים שהתליעו ובשדה שלקחה בעומריה.

משנה מי שקיבל שדה לזרוע שעורים לא יזרעה חיטים ואם קיבל לזרוע חיטים יזרעה שעורים ורשב"ג אוסר, אם קיבל לזרוע תבואה לא יזרע קטניות ואם קיבל לקטניות יזרעה תבואה ורשב"ג אוסר. **גמרא** רב חסדא מבאר בטעמו של רשב"ג שנאמר **שארית ישראל לא יעשו עוולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית**, ויש להקשות ששנינו שמגבת פורים לפורים ולא מדקדקים בדבר ולדעת ר' יעקב בשם ר"מ העני לא רשאי לקנות מהם רצועה לסנדלו אלא א"כ

התנה במעמד אנשי העיר, **דף קז** ורשב"ג מיקל ואביי מבאר שרשב"ג סובר כדברי רבה שמי שרוצה שהקרקע תתקלקל שנה אחת יזרעו חיטים ושנה יזרעו שעורים ושנה יזרעו שתי ושנה יזרעו ערב, יש לומר שכל זה כשאינו חורש שוב אך אם חורש שוב זה לא יזיק.

רב יהודה שנה לרבינן שאם קיבל לזרוע תבואה יזרע קטנית אמר לו הרי שנינו שקיבל תבואה לא יזרע קטנית אמר לו שזה רק לבני א"י אך בכבל זה לא מזיק.

אמר רב יהודה לרבינן בן ר"נ רבין אחי שהשחליים שגדלים בין הפשתן אין בהם גזל ואם עומדות על הגבולים יש בהן גזל ואם הוקשו לזרע גם בין הפשתן יש בהם גזל כי אחרי שכבר הפסידו לא יופסד יותר, ועוד אמר לו רב יהודה יש באילנותיך משלי ובשלי משלך ומנהג בני

המצרים שהנוטה לכאן והנוטה לכאן לכאן כמו שאמר רב, ושמואל סובר שחולקים, ולכאורה יש ראייה מברייטא שאילן שעומד על המיצר יחלוקו, ושמואל ביאר לדעת רב שמדובר בממלא כל המיצר כולו, אך לפ"ז קשה מה החידוש יש לומר שחולקים גם כשהמשא נוטה לצד אחד, והחידוש הוא שאומר לו מדוע תחלוק כך לאורך השדה תחלוק כך לרוחב השדה.

עוד אמר רב יהודה לרבין בר ר"נ שלא יקנה שדה הסמוכה לעיר כמו שאמר ר' אבהו בשם רב הונא שאסור לאדם לעמדו על שדה חבירו בשעה שהיא עומדת בקמותיה, אך קשה שר' אבא אמר לתלמידי רב מה דרש רב בפסוק **ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך**, ואמרו לו שרב אמר **ברוך אתה בעיר** שבייתך יהיה סמוך לביהכנ"ס, ו**ברוך אתה בשדה** שנכסין יהיו קרובים לעיר, **ברוך אתה בבואך** שאשתך לא תהיה ספק נדה כשאתה בא מהדרך, **ברוך אתה בצאתך** שצאצאי מעיך יהיו כמותך, ואמר ר' אבא שר' יוחנן ביאר **ברוך אתה בעיר** שביית הכסא יהיה סמוך לשולחןך ולא ביהכנ"ס שר' יוחנן סובר שיש שכר פסיעות, **ברוך אתה בשדה** שנכסין יהיו מחולקים שלישי בתבואה שלישי בזיתים ושלישי בגפנים **ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך** שצאתך מהעולם יהיה בלי חטא כמו ביאתך לעולם, **עמוד ב** יש לומר שמה שאמר רב שהנכסים יהיו סמוכים לעיר היינו כשיש להם חומה וגדר נצרים שאין עין הרע אך בלי חומה וגדר יש עין רעה.

רב מבאר בפסוק **והסיר ה' ממך כל חולי** שהכוונה לעין, ורב לשיטתו שכשהלך לבית הקברות ועשה מה שעשה יצא ואמר שצ"ט מתו בעין רעה ורק אחד בדרך ארץ, ו**שמואל** אמר שזה נאמר על רוח ולשיטתו שהוא אמר שכל החלאים באים מהרוח, אך קשה שיש הרוגי מלכות, יש לומר שלולא הרוח היו חיים ע"י סם, ור' חנינא אמר שכל חולי הכוונה לצינה שר' חנינא אמר שהכל בידי שמים חוץ מצנים ופחים, שכתוב **צינים פחים בדרך עיקש שומר נפשו ירחק מהם**, ור' יוסי בר **חנינא** אמר שכל חולי הכוונה לצואה ששנינו שצואת החוטם וצואת האוזן רובם קשה ומיעוטם יפה, ור"א למד שזה נאמר על מרה וכן שנינו **מחלה** זו מרה ונקרא שמה מחלה שהיא מחלה את כל גופו של האדם, ועוד שמחלה גימטריא פ"ג חלאין שתלויים בה ואת כולם פת שחרית במלח וקיתון של מים מבטלתם.

שנו בברייטא שנאמרו י"ג דברים בפת שחרית שהיא מצילה מחמה וצינה והזיקין והמזיקים, ומחכימת פתי וזוכה בדין ללמוד תורה וללמד, ודבריו נשמעים ותלמודו מתקיים בידו, ובשרו לא מעלה הבל, ונזקק לאשתו ולא מתאוה לאשה אחרת, והורגת כינה שבכני מעיו, ויש אומרים שמוציא קנאה ומכניס אהבה.

אמר רבה לרבא בר מרי מנין מה שאומרים העולם שגם הרץ שישים ריצות לא ישיג את האדם שאכל בבוקר ואמרו חכמים השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה, אמר רבא שכתוב **לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם שרב ושמש** שהשרב והשמש לא מכה בגלל שלא ירעבו ולא יצמאו, אמר רבה אני לומד את זה מהפסוק **ועבדתם את ה' אלוקיכם וברך את לחמך ואת מימך, ועבדתם** הכוונה לקריאת שמע ותפלה וברך את לחמך ואת מימך זה פת במלח וקיתון של מים ומכאן ואילך והסירותי מחלה מקרבך.

רב יהודה אמר לרב אדא המודד שלא יזלול במדידה שאפילו חלק קטן הוא ראוי לכרכום של גן, ועוד אמר לו רב יהודה שלא ידקדק בד' אמות של אמת המים, אך בשל הנהר לא ימדוד כלל אלא רק באומד ורב יהודה לשיטתו שהוא אמר שד' אמות של אמת המים הוא של יחידים והם יכולים למחול אך של הנהר הוא של כל העולם ומי ימחל לו.

ר' אמי מכריז שיכול לקצוץ כמלא כתף מהעצים שבשני עברי הנהר, ורב נתן בר אושעיא קצץ ט"ז אמה מכל צד ובאו עליו בני משרוניא והכוהו, והוא חשב שניתן לקצוץ כדרך הרבים אך רק ברשות הרבים צריך הרבה אך בספינה מספיק כמלא כתף שהוא כדי למתוח חבלים.

לרבה בר רב הונא היה יער בשפת הנהר ואמרו לו שהרב יקוץ אמר להם קודם יקוצו אלו שבמעלה ובמורד הנהר ואח"כ אני אקוץ, ולכאורה איך עשה כך הרי נאמר **התקוששו וקושו ור"ל** ביאר קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים, יש לומר ששם היה יער של השר פרוזק רופילא ולכן אמר רב הונא שאם השר יקוץ גם הוא יקוץ ואם לא מדוע אני אקוץ הרי אם מתוחים חבליהם הם יוכלו ללכת ואם לא יוכלו ממילא לשוט בצד זה וישוטו בצד האחר.

דף קח רבה בן ר"נ נסע בספינה וראה יער על שפת הנהר ושאל של מי הוא אמרו לו שזה של רבה בר רב הונא והוא אמר **יד השרים והסגנים היתה במעל הזה ראשונה** ואמר למלחים שיקוצו, ורבה בר רב הונא ראה מה שעשו ואמר שמי שקצץ יקוצו ענפיו וכל ימיו לא התקיים זרע לרבה בר ר"נ.

רב יהודה אומר שגובים מכולם לשערי העיר ואפילו מיתומים אך לא מת"ח כיון שהם לא צריכים שמירה, וגובים מכולם לכרות בורות ואף מת"ח, אך אם יש תורנות לצאת לכרות הת"ח אינם בתורנות כיון שאין דרכם בכך.

רב יהודה אומר שלכריית הנהר התחתונים מסייעים לעליונים אך העליונים לא צריכים לסייע לתחתונים אך לגבי מי המטר זה להיפך שהעליונים מסייעים לתחתונים שהרי אם לא יתקזו המים למטה ישארו מי העליונים נגדם אך התחתונים לא צריכים לסייע לעליונים, וכן שנינו בברייטא שאם יש ה' גינות שמסתפקות מים ממצעין אחד והמצעין התקלקל כולם מתקנות עם העליונה וא"כ התחתונה מתקנת לעצמה ועם כולם, וכן ה' חצירות שמקלחות מים לביב אחד והוא התקלקל כולם מתקנות עם התחתונה וא"כ העליונה מתקנת לעצמה ועם כולם.

שמואל אומר שמי שהחזיק בשפת הנהר ע"י ששילם מיסי המלך זה חוצפא אך לא מסלקים אותו ועכשיו שהפרסיים כותבים קנה עד מלא צואר הסוס במים א"כ מוציאים אותו שבעל הגדר קודם.

רב יהודה אומר שמי שהחזיק בין אחים או שותפים זה חוצפא אך לא מסלקים אותו, ור"נ אומר שמסלקים אותו אך לא מסלקים מדין בר מצרא, ונהרדעי סוברים שמסלקים אף מדין בר מצרא שכתוב **ועשית הישר והטוב בעיני ה'** ואם נמלך כבר מצרא ואמר לו קנה סובר רבינא שא"צ לקנות ממנו, ונהרדעי סוברים שצריך לקנות ממנו שלא יאמר משטה אני כך כדי שיעשה את המחיר האמיתי וכן הלכה, ולפ"ז אם לא עשה קנין והקרקע התיקרה זה ברשותו ואם קנה בק' וזה שוה מאתיים יש לבדוק שאם הוא מוזיל לכל העולם בזול יתן לו ק' ויקחנה ואם לא א"כ הוא מוזיל רק לו לכן יתן לו מאתיים שזה השווי האמיתי, ואם קנה במאתיים וזה שוה ק' חשבו לומר שהוא אומר לתקן שלחתיך ולא לעוות, ומר קשישא בן רב חסדא אמר שנהרדעי אמרו בשם ר"נ שאין אונאה לקרקעות.

במקרה שקנה חלקת קרקע באמצע שדותיו יש לבדוק שאם היא עידית או זיבורית שלא כאחרות חל המקח, **עמוד ב** ואם לא זה רק הערמה.

במתנה אין דין בר מצרא, ואמימר אומר שאם כתוב בה אחריות יש בר מצרא, אם מכר כל נכסיו לאחד אין בר מצרא ואם מכר לבעלים הראשונים אין בר מצרא, בקנה ומכר לעכו"ם אין בר מצרא ובקנה מעכו"ם הוא אומר לו הברחתי ארי ממצריך ובמכר לעכו"ם ודאי אינו שייך לועשית הישר והטוב, אך משמתים את המוכר עד שיקבל עליו את כל האונסים שגיעו לו מחמת העכו"ם.

בקרקע ממושכנת אין דין בר מצרא שרב אשי אמר שזקני מתא מחסיא אמרו לו שהיא נקראת משכנתא שהיא שוכנת אצלו ונ"מ לדין בר מצרא.

במקרה שמוכר ברחוק וגואל בקרוב אין בר מצרא וכן למכור ברע ולגאול ביפה אין בר מצרא וכן כשמכר לתשלום מס או למזונות או לקבורה אין בר מצרא שאמרו נהרדעי שלמס מזונות וקבורה מוכרים אף בלי הכרזה, מכר לאשה ליתומים או לשותפים אין בר מצרא.

כשבאים שכני העיר ושכני השדה שכני העיר קודמים, שכן ות"ח ת"ח קודם קרוב ות"ח ת"ח קודם, והסתפקו בשכן וקרוב והוכיחו מהפסוק **טוב שכן קרוב מאת רחוק**.

כשאחד משלם במעות טובות והאחר משלם בשקולות אין בר מצרא כשאחד משלם במעות צרויין והאחר במותיים אין בר מצרא, אם אומר המצרך אטרח ואביא מעות לא מחכים לו ואם אמר אלך ואביא מעות בודקים אם הוא אמיד שיש לו מחכים ואם לא לא מחכים.

אם יש מצרין בבית והאחר מצרין בקרקע בעל הקרקע מעכב על בעל הבית אך בעל הבית לא מעכב על בעל הקרקע, אם לאחד יש קרקע ולאחר יש דקל בעל הקרקע מעכב על בעל הדקל ולא להיפך, אם קרקע אחת לבתים והאחרת לזריעה ישוּב עדיף ואין בזה בר מצרא.

במקרה שיש הפסק של שן סלע או הרכבת דקלים יש לבחון אם יכול להכניס שם אפילו תלם אחד יש בר מצרא ואם לא אין בר מצרא, אם יש ד' מצרנים מי שקדם זכה ואם באו לקנות יחד מחלק להם בד' קרנות שכל אחד יטול על פני כולה.